

WFR 2005/294

Mecenaat en fiscus

Verslag van de bijeenkomst van de Vereniging Kunst Cultuur Recht op vrijdag 29 oktober 2004

Mr. E.G. Huitema, datum 01-01-2005

Datum	01-01-2005
Auteur	Mr. E.G. Huitema
Vakgebied(en)	Inkomstenbelasting / Persoonsgebonden aftrek Inkomstenbelasting / Vermogensrendementsheffing (box 3) Omzetbelasting / Tarief

Verslag van de najaarsvergadering op 29 oktober 2004 van de Vereniging Kunst Cultuur en Recht (VKCR) over het onderwerp 'Mecenaat en Fiscus'.

1. Inleiding

In het prachtige Amsterdamse grachtenpand van mevrouw Merkelbach hield op 29 oktober 2004 de Vereniging Kunst Cultuur en Recht (VKCR) haar najaarsvergadering over "Mecenaat en Fiscus." Voorzitter was prof. mr. P.J. Wattel, bestuurslid van de VKCR. Sprekers waren:

- Mevr. drs. S.J.C. Hemels, werkzaam bij de Universiteit Leiden en bij Allen & Overy LLP, die 18 mei 2005 haar proefschrift over fiscale facilitëring van kunst zal verdedigen;
- Mevr. M. van Schijndel, directiesecretaris van de Mondriaan Stichting; en
- prof. dr. F.H.M. Grapperhaus, ex-Staatssecretaris van Financiën en emiritus hoogleraar (geschiedenis van het) belastingrecht te Leiden.

De voorzitter opende met de aankondigingen:

- dat het voornamelijk over de fiscale kunstfaciliëring voor particuliere mecenasen zal gaan en niet over bedrijven;
- dat de rolverdeling van de drie sprekers aldus is dat mevr. Hemels opent met een tamelijk neutraal overzicht van de fiscale facilitëring van particulier mecenaat, inclusief enige rechtsvergelijking, dat mevr. Van Schijndel als pleitbezorger van de kunst zal uiteenzetten;
- waarom het zo goed is dat er kunst is en dat er kunstfaciliteiten zijn; en
- welke faciliteiten er nog bij moeten komen, waarna Grapperhaus de rol van norske overheidsboekhouder op zichzelf zal nemen die uiteenzet dat en waarom belastinguitgaven een inefficiënt middel zijn tot realisering van (kunst)beleidsdoelen.

2. Hemels: Overzicht en beoordeling van de Nederlandse faciliteiten; rechtvergelijking

Volgens Hemels kunnen drie soorten faciliteiten worden onderscheiden. De eerste soort stimuleert het particulier kunstbezit. Bijvoorbeeld: de particulier die kunst direct van een kunstenaar koopt, krijgt op de BTW een korting van 13 punten. Betaald wordt namelijk een tarief van 6% in plaats van 19%. In de inkomstenbelasting is kunst onbelast indien aangehouden voor persoonlijk gebruik, net als gewone huisraad. Anders is dit voor kunst die in bruikleen wordt gegeven aan een museum. Dit wordt niet meer als persoonlijk gebruik gezien. Daarom geldt sinds 1893 een vrijstelling voor voorwerpen van kunst en wetenschap, mits deze voorwerpen door de particulier niet ter belegging aangehouden worden. De particulier dient aan te tonen dat sprake is van kunst; de Belastingdienst dat de kunst ter belegging wordt gehouden, hetgeen niet eenvoudig zal zijn voor de fiscus.

De tweede soort faciliteiten ondersteunt kunstinstituten. Deze categorie omvat de giftenaftrek, het verlaagde tarief en de vrijstellingen in het successie- en schenkingsrecht en de facilitaire van het cultureel beleggen in de inkomstenbelasting.

De aftrek voor giften verlaagt in Nederland het progressief belastbaar inkomen. Daarbij moet wel onderscheid worden gemaakt tussen eenmalige en periodieke giften. Voor de eenmalige giften geldt een drempel (1% van het inkomen) en een maximumaftrek (10% van het inkomen). Op deze beperkingen wordt vaak kritiek geuit, maar ze zijn eenvoudig te omzeilen door gebruik te maken van een periodieke gift. Voor periodieke giften gelden als eisen slechts vastlegging in een notariële akte van schenking en schenking in minimaal vijf jaarlijkse termijnen vervallend op een vast tijdstip. De gift hoeft niet uit geld te bestaan, maar kan ook zijn een kunstwerk, bijvoorbeeld ten behoeve van een museum. Het schilderij kan bijvoorbeeld tegen schuldig erkenning overgedragen worden aan het museum, welke schuld vervolgens in vijf jaarlijkse termijnen wordt kwijtgescholden.

Vervolgens bezag Hemels enige buitenlandse regelingen. In Portugal is 120 tot 140% van een gift aftrekbaar indien aan bepaalde aangewezen instellingen geschonken wordt. In Frankrijk is een gift niet aftrekbaar van het te belasten inkomen, maar voor 60% van de te betalen belasting. Vaak wordt gezegd dat de fiscale facilitaire van vrijgevigheid in de Verenigde Staten zoveel beter geregeld zou zijn. Al sinds 1952 wordt met een jaloerse vinger naar de VS gewezen, maar is het fiscale giftenklimaat daar werkelijk gunstiger? Mevr. Hemels vindt van niet. Het (federale) tarief is daar veel lager (max. 35%) en de gift is, indien die meer dan 50% van het inkomen bedraagt, maar beperkt aftrekbaar. De gedachte dat het in de VS beter is geregeld, wordt waarschijnlijk gevoed door het aldaar bestaan van een "culture of giving" die in Nederland niet erg van de grond komt, hetgeen meer met psychologische en maatschappelijke dan met fiscale factoren te maken heeft.

In het successie- en schenkingsrecht geldt in Nederland een verlaagd tarief van 11% voor culturele instellingen, dat in 2005 verlaagd wordt naar 8%. Deze regeling is in vergelijking met omliggende landen minder gunstig (behalve voor geheel vrijgestelde musea). Veel landen stellen alle culturele instellingen vrij.

De laatste fiscale faciliteit in de tweede groep is die ter ondersteuning van het cultureel beleggen. Voor aandelen in en leningen aan aangewezen cultuurfondsen die beleggen in projecten ten behoeve van Nederlandse podiumkunsten en musea geldt in box 3 een vrijstelling tot € 50 185 (grondslag) plus een heffingskorting van 1,3% over het gemiddelde van het bedrag dat op 1 januari en 31 december is vrijgesteld. Hemels gelooft echter niet in de effectiviteit van deze faciliteit. De banken moeten de fondsen instellen en zij hebben dit (nog) niet gedaan, onder meer vanwege de administratieve lasten. Bovendien is deze faciliteit, die staatssteun oplevert, slechts voor vijf jaar goedgekeurd door de Europese Commissie. Een bezwaar is ten slotte dat de regeling alleen het behalen van rendement stimuleert en niet betrokkenheid bij kunst. Hemels vergelijkt het cultureel beleggen met (het succes van) de groenfondsen. Het grote verschil met de groenfondsen is dat deze fondsen een langer leven hebben dan vijf jaar en dat zakelijke zekerheid mogelijk is, zoals hypotheek op bijvoorbeeld windmolens.

De derde en laatste soort faciliteiten beoogt binnenlands behoud van cultuurbezit. Om te voorkomen dat kunst naar het buitenland verdwijnt doordat erfgenamen gedwongen zijn de kunstverzameling van de erflater te

verkopen voor de financiering van het successierecht, kan het successierecht betaald worden met kunst. Vereist is dat het kunstwerk roerend ^[1] is en dat het ofwel voorkomt op de lijst van beschermde voorwerpen bedoeld in de Wet tot behoud van cultuurbezit (Wbc), ofwel onvervangbaar of onmisbaar is volgens de normen van de Wbc, ofwel van groot historisch belang is. Een adviescommissie beoordeelt de kunstwerken op die criteria. Op deze faciliteit is sinds 1997 25 maal beroep gedaan. Van deze 25 aanvragen zijn er 13 gehonoreerd. Onder de overgedragen voorwerpen bevinden zich het bureau van Willem Drees sr. (Rijksmuseum), een schilderij van Theo van Doesburg (Kröller-Müller) en een collectie schilderijen van de schilder Benner (Fries museum). De waarde van het overgedragen voorwerp wordt voor 120% in mindering gebracht op het verschuldigde successierecht. De 20% bonus is de *incentive* om de kunstwerken in Nederland te houden. Nederland is niet uniek met deze regeling. Al in 1910 bestond een dergelijke Britse regeling voor gebouwen. In Frankrijk is zij ingevoerd in 1968, waardoor Frankrijk, na het overlijden van Picasso in 1973, het Musée Picasso heeft kunnen inrichten. Overigens is de situatie in Nederland door de bonus van 20% relatief gunstig ten opzichte van die van andere landen. In Ierland geldt geen bonus, maar daar staat tegenover dat men daar ook andere belastingen dan successiebelasting kan betalen met kunst.

Hemels sluit af met de conclusie dat de Nederlandse fiscale faciliteiten voor kunstminnende particulieren helemaal niet slecht zijn, en niet zelden juist ruim in vergelijking met het buitenland, met als duidelijke uitzondering de ongunstiger heffing van successiebelastingen van culturele instellingen. Het wachten is haars inziens niet zozeer op meer of ruimere faciliteiten, maar op een actief pr-beleid. De faciliteiten zijn tamelijk onbekend, worden niet actief verkocht door de overheid en er wordt in vergelijking met andere landen nauwelijks of niet naar buiten getreden met successen van de regelingen.

3. Van Schijndel: Waarom (overheidsfaciliëring van) kunst moet

Van Schijndel zet eerst de rol van de Mondriaan Stichting uiteen. De stichting is een cultuurfonds dat bijzondere projecten op het gebied van beeldende kunst, vormgeving en erfgoed ondersteunt. Zij subsidieert en helpt bij belangrijke aankopen, bijvoorbeeld bij de aankoop van het vliegtuig de "Uiver" en bij de aankoop van een Jan Steen door het Rijksmuseum. De Mondriaan Stichting heeft geen rechtstreeks belang bij fiscale faciliteiten voor kunst, maar indirect uiteraard wel. Van Schijndel wijst er vervolgens op dat het Sociaal en Cultureel Planbureau heeft berekend dat slechts 5% van de Nederlandse bevolking kunst koopt en dat de totale omzet in vrij kunstwerk in 2001 geschat kan worden op € 61 miljoen. Iets meer dan de helft van dit vrije werk werd verkocht aan particulieren. Volgens Van Schijndel gaat het hier om te kleine bedragen om van een goed particulier kunstklimaat te kunnen spreken.

Van Schijndel neemt vervolgens een aantal stellingen in: de eerste is dat kunst van uitzonderlijk, van levensbelang is voor een gezonde en evenwichtige samenleving. Zij voert daarvoor drie argumenten aan:

- Het argument van de verwondering en de schoonheid: kijken naar kunst brengt een vreemd soort ervaring teweeg, een lastig soort ontroering of een hinderlijk soort ergernis, die we in het leven van alledag niet kennen en die desondanks, of juist daarom, belangrijk is. Kunst doet voelen.
- Het argument van de kritische Avant-garde: kunst schudt ons wakker, opent ons figuurlijk de ogen voor zaken die we niet meteen waarnemen en laat ons anders naar de realiteit kijken. Kunst doet denken.
- Het Bildungsargument: kunst leidt tot een collectieve verfijning van de geest; kunst heeft educatieve waarde en houdt een mentale verrijking in.

Ook andere argumenten zijn te geven, zoals de kunst als de motor van de (creatieve) economie. Dit zijn allemaal redenen waarom de overheid van oudsher kunst en cultuur steunt. Indien de overheid werkelijk in die argumenten gelooft, dan zal zij dat geloof ook ten volle dienen uit te dragen en alle instrumenten te gebruiken die zij daarvoor heeft. Dus niet alleen subsidies, maar ook andere, zoals fiscale maatregelen. Hoe ziet de overheidssteun er dan idealiter uit? Volgens Van Schijndel dient de overheid de relatie tussen kunst en samenleving te stimuleren. Daarbij is het ondersteunen van het aanbod niet (meer) voldoende. De overheid

moet juist de afnemers stimuleren.

De tweede stelling van Van Schijndel is dat een verschuiving noodzakelijk is van individuele kunstenaarssubsidies naar fiscale maatregelen ten gunste van kopers van hedendaagse kunst: van makers naar kopers. Het voordeel van het fiscaal faciliteren van aankopen van hedendaagse kunst (met name: kunst van levende kunstenaars) is dat de markt voor beeldende kunst wordt gestimuleerd. De individuele kunstenaar wordt minder afhankelijk van overheidssubsidies die bovendien inhoudelijk ongericht zijn en de beeldende kunst zal beter ingebed raken in de samenleving door rechtstreeks contact op de markt tussen de kunstenaar en de koper. Bij zo'n verschuiving is wel flankerend beleid nodig in de vorm van cultuureducatie van de potentiële kopers. De interesse en waardering voor kunst moet vroeg beginnen, zodat later kunst ook een wezenlijke plaats krijgt in het leven van de burger. Een voorbeeld van een succesvolle stimuleringsmaatregel, gebaseerd op de krachten van de markt, is volgens Van Schijndel de kunstkoopregeling. Door de kunstkoopregeling kunnen particulieren bij zo'n 150 galeries op afbetaling kunst kopen. Zij krijgen een persoonlijke lening en de Mondriaan Stichting vergoedt de rente op de lening. Volgens Van Schijndel functioneert deze regeling naar tevredenheid en is het gebruik ervan in de afgelopen jaren verdrievoudigd. De kunstkoopregeling is voor Nederland een unieke vorm van afnamestimulering door de directe relatie tussen de kunstenaar en de particulier. Wel is nodig dat deze regeling er snel een fiscaal broertje of zusje bij krijgt.

4. Grapperhaus: Belastinguitgaven zijn zelden doelmatig en budget"efficiënt

Grapperhaus begint met een uiteenzetting van wat een belastinguitgave is. Hij gebruikt daartoe een voorbeeld uit 1951, toen na de Koreaanse oorlog de Nederlandse economie was ontwricht. De regering wilde f 30 miljoen, destijds een gigantisch bedrag, aan de laagst betaalden in de samenleving geven. Door afschaffing van omzetbelasting op textiel dacht men dat doel te bereiken. Maar doordat ook anderen dan laagbetaalden ervan profiteerden, kwamen de kosten veel hoger uit: 165 miljoen. Bovendien werd de neutraliteit aangetast van de omzetbelasting, een algemene belasting naar in beginsel één tarief op alle consumptie. Een inefficiënte en onrechtvaardige belastinguitgave.

Het kan de norse overheidsboekhouder niet zoveel schelen, aldus Grapperhaus, waar het belastinggeld naar toe gaat, als het maar zinvol besteed wordt. Dat is met belastinguitgaven vaak niet het geval, onder meer omdat als ze eenmaal ingevoerd zijn, er te weinig op het verloop wordt gelet. Grapperhaus geeft twee voorbeelden van belastinguitgaven die iedereen (behalve de begunstigden) vergeten was: zo bleek Volkshuisvesting er niet eens zo lang geleden niet van op de hoogte dat voor sociale woningbouw een deel van de winst was vrijgesteld van vennootschapsbelasting. Een oud voorbeeld van een vergeten belastinguitgave is de na de oorlog ingestelde omzetbelastingvrijstelling van sigaren. De sigarenfabrieken voeren er wel bij. Pas bij de invoering van het BTW-systeem kwam naar voren dat die vrijstelling nog bestond. Uiteraard is zij toen vervallen.

Volgens Grapperhaus moet binnen een correcte begrotingsdiscipline steeds bekeken worden of een belastinguitgave in strijd is met de primaire heffingsstructuur van de wet. Als lukraak vrijstellingen worden gegeven, dan is de neutraliteit van de wet zoek. De wetgever moet zich ook niet bemoeien met wat iemand koopt, sigaren, kunst of textiel. Grapperhaus is overigens niet categorisch tegen belastinguitgaven, maar de overheid moet dan wel realistische effectiviteitsafwegingen maken en zich afvragen of geen belastinggeld weglekt naar plekken waar het niet voor bedoeld was. Bovendien moet de door de wetgever gewenste (rechtvaardigheids)structuur van de belastingwet behouden blijven. Hij kan zich maar één voorbeeld herinneren waarbij het gelukt is het doel van de belastinguitgave zonder lekken te bereiken, een oude maatregel die investeringsaftrek verleende aan *alle* Nederlandse vliegtuigmaatschappijen. Het doel was om de KLM te subsidiëren. Aangezien er destijds maar één vliegtuigmaatschappij was, werd dat doel zonder lekken bereikt. Tegenwoordig zou zo'n maatregel overigens zonder twijfel door de EG verboden worden.

Grapperhaus betoogt dat de ideale rechtsnorm alle gevallen bestrijkt die de normgever wil treffen en alle gevallen die hij niet wil treffen niet. Belastinguitgaven zitten meestal héél ver van dat ideaal. Grapperhaus geeft het voorbeeld van de inkomstenbelastingvrijstelling, in 1987, van de opbrengst van kamerverhuur tot een

bedrag van f 5000. Het doel was het bevorderen van studentenhuysvesting. De regeling kostte de Staat f 17 miljoen per jaar. Maar:

- lek 1: ook als men aan niet-studenten verhuurde, kreeg men de vrijstelling; dat levert geen studentenkamers op;
- lek 2: de hospita's die voordien al kamers verhuurden en de huur ook aangaven, kregen een cadeautje dat de studenten niet één kamer opleverde, maar de belastingbetaler wel veel kostte;
- lek 3: de hospita's die voordien al verhuurden maar daar géén belasting over betaalden, werden "gewit" en gingen door met geen belasting betalen, thans legaal. Ook dat leverde niet één kamer op, maar gaf wel een verkeerd signaal.

De regeling zou haar doel slechts bereiken voorzover er kamerbezitters zouden zijn die voordien niet verhuurden en als gevolg van de vrijstelling daartoe wél zouden overgaan. Grapperhaus is zeer sceptisch over de financiële hygiëne van dergelijke regelingen. Hij verwacht dat als bijvoorbeeld het kopen van theatertickets fiscaal aftrekbaar gemaakt zou worden, er onmiddellijk een burenvriendencircuit zou ontstaan waarvan het voornaamste effect zou zijn dat de mensen die toch al naar het theater gingen, er nog steeds naar toe gaan, alleen tegen een lagere prijs. Volgens hem is het simpel fiscaal aftrekbaar maken van bijvoorbeeld kunstankopen door particulieren niet alleen ineffectief en inefficiënt, maar ook onrechtvaardig. Het zou een ernstige aantasting van de draagkrachtstructuur van de inkomstenbelasting zijn: waarom zou je de rijken (want die kopen kunst) fiscale voordelen geven? Het voordeel zou in elk geval geen "credit against income", maar een "credit against tax" moeten zijn, opdat het fiscale voordeel niet meestijgt met het inkomen. Maar dan rijst de vraag wat het verschil nog is met een directe subsidie?

Grapperhaus wil zich, als overheidsboekhouder, niet uitlaten over de wenselijkheid van kunstfaciliëring door de overheid, maar hij vraagt zich wel hardop af of met de beoogde fiscale maatregel wel bereikt kan worden wat de kunstlobby wil bereiken, überhaupt, en zonder aanzienlijke lekken die veel beter besteed hadden kunnen worden. Hij sluit af met een waarschuwing aan de lobbyisten. Omdat de recente miljoenennota's belastinguitgaven transparant maken, staan ze keurig aangegeven per vakdepartement. Aangezien de vakdepartementen gebudgetteerd zijn en de belastinguitgaven ten behoeve van hun beleid ten laste van hun budget komen, komen ook de lekken ten laste van hun budget. Een verborgen lekbudget bij Financiën zit er niet meer in. De lobbyisten moeten dus oppassen met het pleiten voor belastinguitgaven, want voor zij het weten, schieten zij zichzelf met belastinguitgaven in de voet doordat de inefficiënte lekken gekort worden op andere voor hen belangrijke posten van hetzelfde departement.

5. Discussie

De eerste vraag, gesteld door de heer Odl, advocaat, is of de fiscus eigenlijk wel weet wat kunst is? Hij verwijst naar een arrest van de Hoge Raad waarin deze oordeelde dat geen eisen van kunstzinnigheid gesteld mogen worden bij de beoordeling of een werk auteursrechtelijk beschermd is of niet. Hij verwees voorts naar de Europese BTW-richtlijn waarin een opsomming wordt gegeven van wat kunst is. Hemels antwoordt dat deze definitie in de BTW-richtlijn inderdaad problematisch is omdat alles wat er buiten valt niet naar het lage tarief belast kan worden. Bepaalde kunstwerken, zoals videokunst en coulissen, zijn volgens de richtlijn geen kunst, hoewel zij wel in musea te bewonderen zijn (bijvoorbeeld videokunst van Bill Viola en coulissen van Marc Chagall). Zij voelt meer voor een ruime omschrijving van kunst, waarbij desgewenst deskundigenoordelen een rol spelen, dan voor een limitatieve opsomming zoals in de BTW-richtlijn. Van Schijndel merkt op dat indien een fiscaal te faciliëren cultureel beleggingsfonds opgezet wordt, de Mondriaan Stichting zou moeten beoordelen wat voldoende kunstzinnig is om in aanmerking te komen voor de faciliëring.

De heer De Boer, jurist en kunsthandelaar, merkt op dat het BTW-voordeel van 13%-punten voor de koper van kunst in feite is afgeschaft. Indien van levende kunstenaars wordt gekocht, voldoet de kunstenaar 6% BTW. De kunsthandel zal 19% BTW betalen en doorberekenen over de commissie. Indien kunst op een veiling wordt

verkocht, dan geldt de margeregeling, omdat kunst voor de BTW valt onder de categorie tweedehands goederen. [2] Ter zake van het voorstel om de aankoop van kunst van hedendaagse (levende) kunstenaars aftrekbaar te maken, vraagt hij zich af wat dan kunst is en wie hedendaagse kunstenaars zijn, alsmede of daar alleen Nederlandse ingezetenen onder zouden vallen, aangezien dat een ongeoorloofde discriminatie zou zijn. Wie moet de kunst en de kunstenaars gaan certificeren? De Mondriaan Stichting? Die legt nu al zeer strenge regels aan bij de toepassing van de kunstkoopregeling, met name de selectie van de galeries, die ook tot bureaucratie leiden. Van Schijndel antwoordt dat de Mondriaan Stichting inderdaad de faciliteit ook voor niet-Nederlandse (levende) kunstenaars zou willen doen gelden. Ook de kunstkoopregeling is van toepassing op buitenlandse kunstenaars. Zij beaamt dat het altijd lastig is om een selectie te maken van kunst, kunstenaars en galeries en dat je het nooit in ieders ogen goed kunt doen. Zij ziet voor de fiscale aftrekregeling een systeem voor zich zoals bij de kunstkoopregeling. De georganiseerde verkoop (de galeries) worden dan gecertificeerd: wat men daar koopt, is aftrekbaar. Verder geeft zij toe dat de regels voor de kunstkoopregeling streng zijn en dat dat inderdaad beperkingen meebrengt.

Grapperhaus gaat in op de prijselasticiteit van de vraag: het is niet van te voren te zeggen wie er met het voordeel gaat strijken, omdat de markt bepaalt wat de prijs is. Misschien wordt ondanks een fiscale aftrek de kunst niet goedkoper maar bruto juist duurder doordat de geselecteerde kunstenaar en de geselecteerde galeriehouders na invoering van fiscale aftrekbaarheid bruto meer kunnen vragen, zodat het voordeel tussen hen verdeeld wordt zonder dat het particuliere kunstbezit significant toeneemt. Verder antwoordt hij dat de fiscus uiteraard niet weet wat kunst is, maar dat dient zo praktisch mogelijk opgelost te worden met een ruim wettelijk begrip of met een fictie.

De voorzitter merkt op dat het EG-recht verbiedt onderscheid te maken in fiscale aftrekbaarheid tussen aankopen van binnenlandse en van buitenlandse kunstenaars c.q. galeries. Dat betekent dat Nederlands belastinggeld hoe dan ook de grens over zal trekken. Hij vraagt Grapperhaus naar zijn mening over dit nieuwe lek. Deze verwijst in zijn antwoord naar de regeling voor de film-cv. Dat is een leuke belegging voor mensen die niet bijster in film geïnteresseerd zijn, en er komen soms aardige films uit, maar is het nu ook zo dat het Nederlandse films zijn, de productie waarvan althans de Nederlandse samenleving ten goede komt? Naar zijn indruk wordt maar een klein deel in Nederland gemaakt. Volgens hem moet men zeer kritisch staan tegenover door lobbyisten gewenste belastinguitgaven zoals aftrek van kunst aankoop. Anders krijgt men situaties waarin kunst voortdurend in een kringetje wordt doorverkocht, enkel om belastinggeld op te strijken. Hoe moet de prijs bepaald worden? Hoe hoger de prijs, des te groter de aftrek. De overheid moet zorg dragen voor goede wetten en niet naar lobbyisten luisteren.

De heer Minderhout, advocaat, vindt de kunstkoopregeling een "doperwtenregeling" en vraagt of Grapperhaus in zou willen gaan op kunst aankoop door het bedrijfsleven. Grapperhaus gaat ten antwoord in op aftrekbare giften in de vennootschapsbelasting en op het verschijnsel dat die regeling steeds minder nodig is doordat uitgaven van een bedrijf aan kunstzinnige doelen steeds vaker onder de zakelijke bedrijfslasten vallen en uit dien hoofde al (volledig) aftrekbaar zijn. Grapperhaus wijst met name op de nieuwe wind van het "maatschappelijk ondernemen." Als Van Lanschot Bankiers geld wil geven aan de restauratie van de Sint-Jans kathedraal aan de Parade in 's-Hertogenbosch omdat Van Lanschot zelf ook al bijna 300 jaar is gevestigd in 's-Hertogenbosch, dan zal de fiscus naar zijn verwachting aftrek toestaan als ondernemerslasten. Grapperhaus geeft voorts het voorbeeld van de obligatielening van de Gasunie: het couponblad was ontworpen door een kunstenaar en stond ingelijst prachtig aan de muur. Hemels merkt op dat de fiscale regels een echt bedrijfsmecenaat niet stimuleren: fiscaal maakt het niet uit of een bedrijf geld besteedt aan reclame of aan sponsoring van bijvoorbeeld een museum. In sommige buitenlandse landen is dat anders en is het fiscaal voordeliger om kunst te sponsoren dan om een reclamecampagne te voeren. De heer Boll, voorzitter van de VKCR en van de Vereniging Rembrandt, vraagt hoe de kunstwerken die tot nu toe tegen 120% van hun waarde gebruikt zijn om successierecht te betalen gewaardeerd zijn? In het algemeen wil men voor de Successiewet een zo laag mogelijke waardering hebben, maar als er mee betaald kan worden boven de 100%, heeft de erfgenaam belang bij een zo hoog mogelijke waardering. Verder merkt hij op dat er wel degelijk instellingen zijn die profiteren van een 0%-tarief bij successie, namelijk de Vereniging Rembrandt waarvan hij bestuurder is. Ook valt hem op dat de secretaris van de Mondriaan Stichting wordt betiteld als lobbyist, terwijl de Mondriaan Stichting toch in wezen de overheid op afstand is. Daardoor rijst de vraag of de Mondriaan Stichting dan wel moet bepalen wat kunst is. Het Thorbecke-principe is toch dat de overheid dat niet moet doen? Hemels

antwoordt dat zij inderdaad de nuance van de vrijstelling in de successiewet voor sommige instellingen heeft weggelaten. Met betrekking tot de taxatie van de kunstvoorwerpen is niets geregeld. Het is een keer gebeurd dat een door de erfgenamen aangestelde taxateur de waarde voor het successierecht ten tijde van het overlijden zeer veel lager schatte dan een andere - eveneens door de erfgenamen aangewezen - taxateur dezelfde waarde schatte voor de toepassing van de 120%-regeling. Bij dit grote waarderingsverschil nam de commissie het gemiddelde van beide waarderingsverschillen in aanmerking. Van Schijndel antwoordt Boll met betrekking tot de aan de Mondriaan Stichting toegeschreven lobbyisten- dan wel overheidsrol dat de stichting geen ambtelijk onderdeel is van enig ministerie. Zij laat zich adviseren door onafhankelijke commissies. Het Thorbecke-principe wordt haars inziens dus wel degelijk gerespecteerd door de Mondriaan Stichting.

6. Afsluiting

De voorzitter sluit af met twee opmerkingen:

1. De overheid moet inderdaad goed nagaan welke personen met welke motieven er door welke fiscale faciliteit worden aangetrokken, want geen grotere discrepantie tussen doel (milieubescherming) en effect (stalling van crimineel vermogen) lijkt mogelijk dan zich voordeed bij de fiscale groenfondsen: na de dood van de drugsbaron Bruinsma bleek dat hij verreweg de grootste belegger in die fondsen was.
2. De voorzitter heeft geen idee wat kunst is en wat een kunstenaar is, maar hij weet wel dat iemand die *La valse à mille temps* sneller kan zingen dan Jacques Brel zelf en toch volstrekt verstaanbaar kan blijven, een kunstenaar is. Hij geeft vervolgens aan alle drie sprekers de cd *Quand tu dors* van de Nederlandse zangeres Wende, bedankt mev. Merkelbach opnieuw voor haar gastvrijheid en noot de aanwezigen ten borrel.

Voetnoten

[1] Volgens de staatssecretaris zullen onroerende zaken niet naar het buitenland verdwijnen.

[2] Toevoeging van Hemels in de schriftelijke versie: voor aankopen direct van kunstenaars geldt het 6%-tarief nog steeds. Om te voorkomen dat de kunsthandel niet meer als commissionair wordt ingeschakeld wegens een hoger BTW-tarief, heeft de Staatssecretaris van Financiën goedgekeurd dat als de kunsthandelaar slechts als doorgeefluik fungeert en de kunst dus niet voor eigen rekening en risico verkoopt, over de waarde van het kunstwerk 6% wordt berekend en over de diensten van de kunsthandelaar 19%. Op een veiling geldt de margeregeling, zowel voor gebruikte goederen als voor kunstvoorwerpen als voor voorwerpen voor verzamelingen en antiquiteiten (art. 28b Wet OB 1968).